

STANISLAVSKI LA REPETIȚII

Ioan Ardelean

DOI 10.46522/CT.2023.02.10

Această recenzie va naviga prin fiecare element esențial al cărții *Stanislavski la repetiție*, concentrându-se atât pe cele patru capitole cheie, *Începutul călătoriei*, *Delapidatorii*, *Suflete moarte*, *Tartuffe*, cât și pe *Introducere*, *Detalii despre autor* și *Concluzii*. *Stanislavski la repetiție* de Vasili Toporkov, în traducerea lui Jean Benedetti, este o carte valoroasă și pătrunzătoare, care îi oferă cititorului o perspectivă unică asupra modului de lucru și de gândire al legendarului profesor și practician Konstantin Stanislavski. Din *Introducere*, aflăm că până și Bertolt Brecht a fost fascinat de ceea ce a descoperit despre Konstantin Stanislavski în această carte. „Brecht, care la început fusese ostil față de Stanislavski și apoi prudent în susținerea sa, a citit o traducere germană apărută în 1955. Anterior, el identificase *sistemul* Stanislavski cu actoria autoindulgentă din punct de vedere emoțional pe care o întâlnește în Statele Unite, unde totul se învârtea în jurul personalității actorului. *Stanislavski la repetiție* i-a arătat un Stanislavski complet diferit, un Stanislavski preocupat de acțiune, structură și semnificație. I-a scris lui Toporkov, descriind cartea ca fiind cea mai bună sursă pe care o avea despre metoda de lucru a lui Stanislavski. De fapt, și el testase aspecte ale Metodei acțiunii fizice încă din 1953“ (p. 10).

Cartea nu numai că pătrunde adânc în complexitatea procesului de repetiție, aruncând lumină asupra evoluției și aplicării renumitei metode a lui Konstantin Stanislavski, dar te poartă și într-o călătorie captivantă prin capitolele tehnicilor inovatoare de actorie ale *sistemului*. În plus, *Stanislavski la repetiție* face lumină asupra naturii colaborative a teatrului și a dinamicii dintre actori și regizori. Cartea evidențiază

provocările și descoperirile care apar în timpul procesului de repetiție, scoțând în evidență importanța încrederii, a experimentării și a îmbunătățirii continue. Vasili Toporkov a fost unul dintre puținii actori ai trupei Teatrului de Artă din Moscova care n-a studiat cu Konstantin Stanislavski înainte de-a fi invitat să se alăture trupei. El s-a format la școala de teatru din Petersburg, terminând studiile în 1909, la vârsta de douăzeci de ani. Apoi, „plin de încredere în mine însumi, convins de talentul meu, de cunoștințele mele și de competența mea tehnică, am pornit cu îndrăzneală pe calea dificilă pe care trebuie să o parcurgă actorii... am făcut un pas înainte, apoi am șovăit. Pălăvrăgeala mea naivă și copilăroasă despre teatru a fost curând înecată de profesionalismul încrezător și zgomotos al actorilor din compania în care m-am alăturat imediat după absolvire. De atunci am trecut prin momente de speranță și dezamăgire. Acestea m-au dus adesea în pragul disperării – lucru pe care îl știe orice actor care-și petrece viața în teatru. Sunt unii actori pentru care absența unor cunoștințe solide, a unei baze teoretice precise pare destul de normală în teatru, dar ea este cauza majoră a crizelor creative. Stanislavski a făcut lumină în multe dintre aspectele obscure ale procesului de creație și ne-a salvat de la rătăcirea fără țință și pe drumuri necunoscute, arătându-ne căi mai sigure și mai adevărate pentru stăpânirea artei noastre. Am avut norocul de a lucra și de a fi ghidat de el personal. Când Stanislavski pregătea un actor, îi oferea meșteșugul său, îl ajuta să se dezvolte spiritual și îl ghida spre a-și servi arta ca membru al societății. «Trebuie să iubim arta din noi înșine, nu pe noi înșine în artă», spunea el“ (p. XIII).

Vasili Toporkov a avut parte de un al doilea stagiu de pregătire, de această dată la Teatrul de Artă din Moscova, sub bagheta și directa îndrumare a lui Konstantin Stanislavski: „Când privesc în urmă la prima mea perioadă de studiu și o compar cu ceea ce am învățat de la Stanislavski sunt din ce în ce mai convins că tot ce a făcut educația pe care am primit-o la școala din Petersburg, cu toate punctele ei bune de atunci, a fost să-mi pună în mână o bucată de hârtie oficială care recunoștea faptul că mi-am terminat studiile. Lucrul cu Stanislavski, pe de altă parte, mi-a oferit o șansă reală de a

înțelege elementele de bază ale actoriei“ (p. 1). Așadar, în calitate de fost elev și colaborator apropiat al lui Konstantin Stanislavski, Vasili Toporkov ne oferă în paginile cărții sale nu numai o călătorie iluminantă prin capitolele cu multiple fațete ale tehnicilor de pionierat ale lui Stanislavski, dar și o bogată tapiserie de perspective asupra procesului de repetiție. Vasili Toporkov pregătește terenul pentru o călătorie profundă în lumea lui Stanislavski și îi cheamă pe cititori pe tărâmul teatrului și al actoriei, cu promisiunea captivantă de a desluși straturile complicate ale metodologiei sistemului.

Examinarea meticuloasă a parcursului pedagogic, experiențele personale și interacțiunile lui Vasili Toporkov cu Konstantin Stanislavski ajută la clarificarea și umanizarea ideilor din spatele metodei. Cititorii dobândesc o înțelegere mai profundă a devotamentului lui Stanislavski față de meseria de actor și a căutării neobosite a autenticității pe scenă. *Începutul călătoriei* servește drept bază pentru înțelegerea operei transformatoare a lui Konstantin Stanislavski: „Îmi vine în minte o întâmplare interesantă. Uralov a venit de la Teatrul de Artă din Moscova la Alexandrinski în Petersburg. Și cum la Moscova jucase rolul primarului în *Inspectorul general*, a alternat rolul cu Davydov. Odată, în timpul unei pauze la o repetiție, Uralov s-a adresat respectuos lui Davydov cu o întrebare despre actorie.

«Spune-mi, Vladimir Nikolaevici, în primul act, la intrarea ta în fața oficialităților, ce aduci cu tine?»

«Cum adică, ce aduc cu mine?», a răspuns Davydov, ca și cum nu ar fi înțeleș.

«În ce stare de spirit te afli, care sunt sentimentele tale, care este intenția ta?» La Teatrul de Artă din Moscova am fost învățați [...] (A urmat o lungă explicație despre diferite sarcini, circumstanțele date etc.) [...] Primul turneu al Teatrului de Artă din Moscova pe care l-am văzut la Petersburg, în special spectacolul cu *Livada de vișini* (care se juca și la Alexandrinski) m-a convins definitiv că așa stau lucrurile. Am fost copleșit de remarcabila sa calitate artistică, care sublinia în mod clar cât de depășit era fostul meu idol, Teatrul Alexandrinski. [...] Am început să caut modalități de a mă apropia de Stanislavski. Visul meu s-a împlinit abia douăzeci de ani mai târziu“ (pp. 8-9).

Poziția unică a lui Vasili Toporkov ca fost elev și colaborator apropiat al lui Konstantin Stanislavski conferă o credibilitate imensă cărții. Această legătură personală adaugă profunzime narațiunii, permițând cititorilor să-l perceapă pe Konstantin Stanislavski nu doar ca pe o figură istorică, ci drept un mentor și ghid prin ochii unui discipol devotat. Vasili Toporkov expune cu măiestrie originile și evoluția metodei, detaliind cu meticulozitate etapele de început, iar felul în care scrie este clar și captivant, făcând cartea accesibilă atât actorilor, cât și celor care iubesc teatrul. De la conceptele inițiale la tehnicile cu drepturi depline, cititorii pornesc într-o explorare istorică, fiind martorii creșterii metodei pe măsură ce aceasta trece prin experimente riguroase și aplicații practice. El descrie numeroase anecdote și exemple din perioada în care a lucrat cu Konstantin Stanislavski care ajută la ilustrarea conceptelor și tehnicilor cheie. Aceste anecdote servesc drept studii de caz neprețuite, demonstrând modul în care învățăturile lui Konstantin Stanislavski au fost puse în practică. Prin felul în care Vasili Toporkov povestește, cititorul își face o idee clară și exactă despre cum actorii și regizorii au valorificat învățăturile lui Konstantin Stanislavski, pentru a da viață personajelor. Cartea este, de asemenea, îmbogățită de propriile sale reflecții și analize personale, adăugând un plus de înțelegere a dimensiunilor umane și artistice ale procesului de creație. Ea oferă o privire pătrunzătoare asupra dinamicii de colaborare din teatru și pune accentul pe relația simbiotică dintre actori și regizori, prezentând provocările și descoperirile care apar în timpul procesului de repetiție.

Așadar, cartea este indispensabilă pentru actori, regizori și pentru toți cei care sunt profund interesați de arta actoriei și de procesele creative complicate care stau la baza acesteia. Accentul pus pe munca în echipă, pe consolidarea încrederii și pe explorarea creativă subliniază încă o dată relevanța cărții. Cartea analizează, de asemenea, angajamentul neclintit al lui Konstantin Stanislavski față de autenticitatea și realismul psihologic pe scenă. Iar analiza în profunzime a lui Vasili Toporkov a tehnicilor lui Konstantin Stanislavski, cum ar fi *memoria emoțională* și *magicul dacă*, oferă cititorilor o înțelegere cuprinzătoare a modului în care aceste instrumente au

fost perfecționate și utilizate în repetiții și spectacole. Deși *Stanislavski la repetiție* navighează cu măiestrie prin aceste patru capitole, este esențial să recunoaștem că această carte reflectă în primul rând perspectiva și interpretările personale ale lui Vasili Toporkov. Cititorii trebuie să aprecieze profunzimea perspectivei oferite în cadrul acestor capitole, rămânând în același timp deschiși la alte surse pentru o înțelegere mai cuprinzătoare a metodologiilor lui Konstantin Stanislavski.

În concluzie, *Stanislavski la repetiție* de Vasili Toporkov este o odisee iluminatoare, care îi ghidează pe cititori prin bogata narațiune a tehnicilor revoluționare de actorie ale lui Konstantin Stanislavski. De la introducere până la concluzii, cartea este o resursă neprețuită pentru actori, regizori și cei pasionați de teatru, oferind o explorare multifacțată a procesului creativ.

Vasily Osipovich Toporkov, *Stanislavski in Rehearsal*, translated by Jean Benedetti, New York, Routledge, 2004, 184 p.